

Tractatus De Magis, Veneficis Et Lamiis, Deque His Recte Cognoscendis Et Pveniendis

Propter Varias & controversas de hac quaestione hominum sententias,
vtilissimus & cunctis ad Rerumpublicarum gubernacula sedentibus
maxime necessarius ... in tres libros distributus

Qvomodo Contra Magos, Veneficias, Et Lamias procedatur

Gödelmann, Johann Georg

Francofurti, 1591

VD16 G 2487

Capvt IX. De confeßione Veneficarum & Magorum contra consocios
eiusdem criminis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61533)

Ben dem Drenzehenden vnd Bierze-
henden Artikel.

1. AVß was Ursache die N. Articulirte Wort/das sie nicht davon kommen würde/gesagt/vnd ob Zeuge solche Wort von ihr so eygentlich gehöret.

2. DV es nicht wahr/vnd Zeuge bekennen muß/das N. nach deme sie gefänglich angenommen / danächst auß Anklägers Befehl zu N. vnangesehen / das dieselbige eine alte vnd francke Fraw gewesen/ ganz vnerbärmlich mit Händ vnd Füßen zusammen in eyfern Helden geschlossen.

3 DV nicht wahr/auch wol gläublich/nach dem die alte Fraw also beschwerlich vnd vnerbärmlich gefessen/ derowegen zu offtermalen. dessenhalben nicht vnbillich/als käme sie auß solcher harter Gefängnuß nicht davon/gesagt vnd darüber geklagt.

4. DV Zeuge Articulirte Wort von N. vnschuldig Angeklagtin gehöret/vnd was dieselbige hinwider darauß zur Antwort gegeben.

CAPVT IX.

DE CONFESSIONE VENEFICARVM ET MAGORVM CONTRA
confocios eiusdem criminis.

Summæ.

- 1 Confessione Magorum vel Veneficarum contra suorum scelerum socios sociasue non semper credendum.
- 2 Socius criminis nec pro socio, nec contra socium probat.
- 3 Socius criminis in criminibus exceptis de confocijs potest interrogari.
- 4 Dictum socij criminis an faciat indicium ad inquisitionem.

5 Prima

- 5 Prima opinio est eorum, qui statuunt nominationem illam nec ad inquisitionem sufficere.
- 6 Secunda opinio est Iulij Clari.
- 7 Tertia opinio est Iosephi Mascardi.
- 8 Quarta opinio est Caroli Ruini & Rolandi à Valle.
- 9 An dictum socij faciat indicium ad torturam.
- 10 Iudicis arbitrio relinquitur, qualia esse debent indicia, quæ debent concurrere cum nominatione facta à socio criminis, ut nominatus torqueri possit.
- 11 Quinta opinio Ioannis Bodini.
- 12 Sexta opinio verior & receptior est.
- 13 Nominatio socij criminis ut valeat, quid requiratur.
- 14 Infamis efficitur, qui delictum fatetur.
- 15 Infamis contra aliquem non auditur sine tortura.
- 16 Socius criminis de consocijs debet interrogari generaliter & non particulariter.
- 17 Socius criminis cum omnibus circumstantijs de consocijs interrogari debet.
- 18 Socius verisimilia dicere debet.
- 19 Socius criminis non debet esse inimicus nominati aliàs non probat.
- 20 Nominata personæ debet esse suspecta de crimine Veneficij.
- 21 Socius criminis in assertione constanter permanere debet.
- 22 An socius iurare debeat, quando complices nominat.
- 23 Veneficis & testibus in mutuis accusationibus & depositionibus discordantibus quid iudici faciendum.
- 24 Confrontatio quid.
- 25 Rei depositio supplicij tempore neminem onerat.
- 26 Moribundi sæpe sunt mendaces.
- 27 Neronis crudele factum.
- 28 Gomezij sententia.
- 29 Ioachimi à Beusæ sententia.
- 30 Iulij Clari sententia.

31 *Auctoris sententia.*32 *Obiectio ex Constitutione Carolina 21.*

1

Vm multi hodiè imperiti iudices Magorum & Veneficarum confessioni contra suorum scelerum socios sociâsue fidem adhibeant, vt personas delatas absq; vlla vltiori inquisitione capiant, siq; euestigio ad nutum tyrannorum confiteri nolunt, in carcerem detrudant, torturæ, & deniq; Vulcano subijciant. Videbimus iam, quando Veneficæ alias indicant atq; proclamant, vulgò, *wenn sie andere besagen*/quænam fides huic nominationi tribuenda sit. Iudices enim cautè & circumspectè in his agere debent, ne si vnus aliquis Magus aut Venefica vna alios itidem suorum scelerum socios sociâsue confiteatur, ipse vnus alicuius stans testimonio absq; aliarum circumstantiarum consideratione eos protinùs reos esse iudicet atq; condemnet. Qua in re grauiter peccant, vt Ioannes Sichardus præcipuus quondam Germaniæ I. C. in l. 10. num. 3. scripsit, vbi ait: Et hoc notandum est contra iudices maleficiorum, qui vbi audiunt nominari à quodam socios criminis, illicò plenam fidem adhibent, qua in re grauiter peccant. Et testatur experientia, quòd multæ Veneficæ in confessionibus earum, illustres sæpè & innocentes personas, spe impunitatis, au ex mero odio saltem indicauerint. Nam cùm ipsis propter atrocissima scelera moriendum sit, etiam aliorum perniciem quærunt. *Sie sehen gern / wenn sie brennen müssen / daß auch die ganze Welt vers brennte.* Diabolus siquidem, ad cuius nutum viuunt & cuncta faciunt, ab initio homicida & mendax est, nihil nisi interitum hominum quærens. Ad quæstionem igitur principalem quod
2 attinet. Sciendum socium criminis, nec pro socio nec contra socium probare l. fin. vbi Honorius & Theod. Imppr. Nemo tamen sibi blandiatur obiectu cuiuslibet criminis de se in quæsti-
one

one confessus, veniam sperans propter flagitia adiuncti, vel pro
 communione criminis consortium personę superioris optans,
 aut inimici supplicio in ipsa supremorum suorum sorte satian-
 dus, aut eripi se posse confidens, aut studio aut priuilegio nomi-
 nati: cum veteris iuris autoritas de se confessos, ne interrogari
 quidem de aliorum conscientia sinat. Nemo igitur de proprio
 crimine confitentem, super conscientia scrutetur aliena. Et l.
 16. Modestinus inquit: Is, qui de se confessus est, in caput alio-
 rum non torquetur. D. de quęstio Speculator de teste. §. 1. nu.
 37. Oldendorpius de testibus regula 8. Iosephus Mascardus de
 probation. vol. 3. conclus. 1311. num. 1. vbi hanc communem
 Doctorum sententiam esse dicit, allegando ibidem vltra 50.
 Doctores. Iustus Reuberus Cancellarius Electoris Palatini in
 tractatu de testibus num. 100. Burfatus conf. 239. volum. 3. An-
 tonius Gomezius variarum resolutionum Tom. 3. cap. 11. num.
 16. Adferri potest duplex ratio. Vna, quia adest affectio erga so-
 cium eiusdem criminis. Secunda, quia iam est infamis, cum sit
 confessus delictum, vt Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quęstio.
 lib. 2. cent. 5. casu 474. ait. Porrò à supra dicta regula excipiuntur 3
 crimina excepta, in quibus socius criminis potest interrogari
 de confocijs. Vt in crimine læsę maiestatis diuinę & humanę,
 Simonię, conspirationis seu coniurationis, sacrilegij assassini,
 falsę monetę, lenocini, &c. Iacobus Menochius allegato loco
 à numero 27. vsq; ad 40. vbi vide. Et deniq; in veneficijs & ma-
 gicis artibus l. fin. C. de malef. & mathe. Oldendorpius, Gome-
 zius, Mascardus allegatis locis. Sed iam quęritur. Quam fidem 4
 faciat nominatio Magi vel Veneficę, an ad vltiorem inquisi-
 tionem, an ad torturam? De hac quęstione varię sunt Dd. opi-
 niones & sententię. Prima est eorum, qui existimant nomina- 5
 tionem socij criminis nec ad inquisitionem formandam, mul-
 tò minùs ad torturam indicium facere Ioan. de Amicis conf. 59.
 Ludouic. de Gozad. conf. 2. nu. 21. Similiter etiam recentiores

obna

Q 3

confu-

consulentes loquuntur Calæphatus consil. 93. num. 5. & 6. in 2.
 volum. cons. crim. Ioannes Baptista de Plotis consil. 131. num. 3.
 in 1. Tom. cons. ad cons. crimi. Vide quoq; Iosephum Mascard.
 6 de probat. vol. 3. conclus. 1311. nu. 9 vbi plures adducit. Secunda
 opinio est eorum, qui dicunt, dictum Socij criminis sufficere ad
 inquirendum, id est, ad assumendum alias informationes con-
 tra eum, qui ab ipso nominatur. Iul. Clar. q. 2. vbi hanc conclu-
 sionem intelligendam esse voluit, vt procederet, siue talis delin-
 quens illum socium nominauerit ad interrogationem iudicis,
 ipsum in genere interrogantis, an in maleficio committendo
 aliquis alius interuenerit, siue etiam illum sponte sua nomina-
 uerit, dum contra se examinaretur, putâ, quia postquam confes-
 sus est, se Titium occidisse, iudex iubeat illū narrare, quomodo
 occiderit, & ipse dicat, tali die ipse & Petrus, tali & tali modo il-
 lum occiderunt. Nam vtroq; casu talis nominatio aperit viam
 iudici ad inquirendum & assumendū alias informationes con-
 tra Petrum nominatum, etiam si prius contra ipsum nihil aliud
 esset in processu. Neq; putat Clarus faciendam esse aliquam dif-
 ferentiam, an simus in criminibus exceptis vel non. Nam etiam
 in criminibus non exceptis credit, quòd faciat indicium ad in-
 7 quirendum. Tertia opinio fuit Iosephi Mascardi supra allegato
 loco n. 14. vbi scribit: Verūm, vt in hac tota re meam sententiā
 proferam atq; aperiam, sic distinguendum arbitrarer, vt in casi-
 bus non exceptis à regula, & conclusione quam supra posuim⁹,
 soci⁹ criminis nec indicium faciat ad inquisitionem, nullis alijs
 concurrentibus. Si verò alia indicia concurrant, animaduerti
 oportere arbitror cuiusmodi tale indicium sit: Nam si leue sit,
 & parui momenti ad inquisitionem, si leuissimum, nec ad eam
 quidem, si vrgens & magnū, etiam ad torturam sufficere dicen-
 dum est sic, vt ex qualitate adiuncti iudicij fidem socij, vel auge-
 8 amus, vel minuamus. Hactenus Mascardus. Quarta opinio fuit
 eorum, qui scripserunt socium criminis in culpando vel accu-
 sando

fando socios eiusdem criminis nullum facere indicium nisi in casibus exceptis siue sponte deposuerint, siue à iudice interrogati fuerint, cum non debuerint interrogari. Et hanc tanquam magis communem approbat & amplectitur Carol. Ruin. conf. 147. n. 1. & 5. Roland. à Valle conf. 73. n. 2. t. 1. Cæterum Clarus existimauit contrariam opinionem magis communiter approbari, eo enim casu dictum socij istius non esse tanquam dictum testis, sed tanquam denunciatoris vel notificantis, qui tantummodò aperit viam iudici ad inquirendum, & Ruini sententiam procedere in casu suo, scil. ad formandam inquisitionem. Nam alia ratio est, secundum illum, inter fundandam vel incoandam inquisitionem (in quo casu Ruini dictum non intelligeretur) & inter formandam & transmittendam inquisitionem, seu libellum criminalem contra socium nominatum, ita vt teneretur personaliter comparere & defensiones suas facere. Propterea in casibus non exceptis, non esse sufficiens indicium ad formandam inquisitionem, in alijs verò exceptis esse sufficiens. Et hanc esse communem Doct. sententiam, nec Roland. clarè explicare, an simpliciter ad inquirendum, an autem ad transmittendam inquisitionem dictum socij eiusdem criminis sufficeret. Hæc Clarus. Sed Ruini & Rolandi opinionem tanquam magis communem sequitur Laurentius Kirchouius commun. conclus. centur. 7. conclus. 54. vbi ait: Hinc Ruinus & Rolandus videntur illam sententiam tanquam communiorem rectius sequi, quòd in casibus non exceptis nullum faciat confessio socij criminis indicium ad inquirendum, neq; ad procedendum, siue sponte deposuerit, siue à iudice rogatus fuerit, cum non debuerit interrogari, non distinguendo inter illa capita, quòd ibi differentia esse debeat, inter fundandam vel incoandam inquisitionem, & inter formandam & transmittendam inquisitionem cum Dec. post alios expressè illis verbis (ad inquisitionem fundandam) vsus fuerit, & nullam vbiq; distinctionem addiderit.

Et in

Et in fine. Cùm igitur ipsi Doctores, vbiq; sine distinctione locuti fuerint, putarem hanc sententiam generalem, communẽ admittere oportere sine distinctione, & Rolandum, quemadmodum nec Ruin. nec alij antea diffinierunt, non oportuisse distinguere, de qua distinctione mentionem facit Clar. in d. quæstio. 21. ver. retenta. & versic. Si verò quæris, & Ruinum, & Rolandum, benè locutos esse. Hactenus Kirchouius. Sed dubium maius est, an nominatio Veneficæ faciat indicium & fidem, vt persona nominata possit subijci torturæ. Et prætermissa disputatione dicendum ex recepta Doctorum sententia, non facere sufficiens indicium ad torturam, nisi alia concurrant indicia, Iacobus Menochius, Laurentius Kirchouius, Iulius Clarus allegatis locis, Dionysius Gothofredus in l. fin. C. ste accusat. vbi eruditè & rectè scribit, vt vt sit sufficit criminis confessio ad maiorem inquisitionem sociorum habendam, non ad diem præcisè eis dicendum aut quæstionem habendam, nisi in casibus & criminibus exceptis & alijs, concurrente tamen aliqua alia suspicione. Verum adhuc suboritur dubitatio, qualia hæc indicia esse debeant, quæ concurrere debent cum nominatione facta à socio criminis, vt nominatus possit torqueri. Iacobus Menochius num. 47. & Iosephus Mascardus num. 53. allegatis locis. Iudicij arbitrio relinquendum esse dicunt, quæ sufficientia indicia censentur ad torquendum. Quinta opinio fuit Bodini, qui lib. 4. cap. 2. ita scribit: Magi tamen conrei socios eiusdem criminis accusantes aut dicentes in eos testimonium, maximè verò si plures fuerint, probationem satis firmam afferunt ex qua damnantur rei. Nemo enim est qui nesciat non alios quàm Magos testari posse, vt illi coetibus quos adeunt de nocte interfuerint. Cæterum verior & receptior sententia est, quam etiam communis Iudiciorum Germaniæ vsus obseruat hodiè nominationem consocij criminis facere indicium & ad vltiorem inquisitionem, & ad torturam, præcedentibus quibusdam indicijs

dicij & circumstantijs non tantum in criminibus exceptis, sed etiam in non exceptis. Carolus V. in Constitutionibus crimin. cap. 29. 30. & 31. vbi ad indicia communia ad torturam non tantum in criminibus exceptis, sed etiam non exceptis, refert nominationem confocij criminis sub Rubr. *Gemeine Anzeigung/* der jegliche allein zu peitlicher Frage gnugsam ist. So ein Ubers wundener Missethater / der in seiner Missethat Helffer gehabt / jemandt in der Gefangnuß besagt / der ihm zu seiner geübten / erfunden Missethaten geholffen habe / ist auch ein Argwöhnigkeit wider den Besagten / so fer in bey solcher Besagung nachfolgende Umstände vnd Ding gehalten vnd erfunden werden.

Erstlich / daß dem Sager die beklagt Person in der Marter mit Namen nicht fürgehalten / vnd also auff dieselbig Person sonderlich nicht gefragt oder gemartert worden sey / sondern daß er in einer Gemein gefragt / wer ihm zu seiner Missethaten geholffen / den Besagten von ihm selbst bedacht vnd benannt habe.

Im Andern / gebüret sich / daß derselbige Sager gar eygentlich befragt werde / wie / wo vnd wenn ihm der Besagte geholffen / vnd was Gesellschaft er mit ihm gehabt hab / vnd in solchem soll man den Sager fragen / alle mögliche vnd nottürfftige Umstände / die nach Gelegenheit vnd Gestalt jeder Sach / allerbest zu nachfolgender Erfindung der Wahrheit dienstlich seyn mögen / die allhie nicht alle geschrieben werden / aber ein jeder Fleißiger vnd Verständiger selbst wol bedencken kan.

Im Dritten / gebüret sich zu erkunden / ob der Sager in sonderer Feindschafft / Unwillen oder Widerwertigkeit mit dem Besagten stehe. Denn wo solche Feindschafft / Unwillen oder Widerwertigkeit öffentlich wer oder erkündiget würde / so were dem Sager / solcher Sag / wider den Besagten nicht zu glauben / er zeigt denn deßhalb sonst so gläublich / redlich Ursach vnd Wahrzeichen an / die man auch in Erkündigung erfünde / die ein redliche Anzeigung machen.

R

Im

Im Vierterden / daß die besagte Person also argwöhnig sey / daß man sich der besagten Mißthat zu ihr versehen möge.

Im Fünfften / so soll der Sager auff der Besagung beständig bleiben. Si quis conuictus malefactor, qui delicti sui adiutores habuit, quempiam carcerib⁹ vinctus indicauerit ac diffamârit, cuius opera in admissio atq; euictio delicti vsus erat, suspicionem quidem & hoc parit aduersus diffamatū, saltem vbi sequentes circumstantiæ & particulæ isti denunciationi conformes fuerint, adeoq; confiterint. Primò, ne delatori seu indici diffamata seu accusata persona, durante cruciatu, nominatim proponatur, aut de eadem priuatim rogetur seu torqueatur, sed vt in genere interpellatus, quis nam sibi in delicto parando adiutor adminiculoq; fuerit, sponte sua quem velit commemoret indicetq;. Deinde, par est ac conuenit, vt ille idem index & delator, seu (vt nostri dicunt) inculpator accuratè interrogetur, quomodo, vbi & quando sibi notatus ac diffamatus ille adfuerit, & quos comites aut socios secum habuerit. Suntq; in hoc à delatore circūstantiæ omnes & necessariæ, quàm diligentissimè exquirendæ, quæ pro conditione & qualitate cuiuslibet causæ omnium maximè, dein ad eliciendam inuestigandamq; veritatem conferunt, nec hoc loco omnes percenseri possunt, sed eas diligens quisq; ac prudens magistratus seu index apud se ipse expendat. Tertio conuenit explorare, num indicans seu denunciatus, vel inculpator in priuata aliqua inimicitia, similitate aut dissidio cum delato existat. Nam si eiusmodi inimicitia, similitas aut discordia manifestaretur, aut ex inuestigatione seu inquisitione liqueret, esset quidem istiusmodi indicationi denunciatoris contra infamatum nequaquam adhibenda fides, præsertim vbi non probabiles alioqui legitimæq; rationes & argumenta propterea adduceret, quæ explorata, iusta, legitimæq; signa atq; indicia constituerent. Quarto, delata persona adeò suspecta sit oportet, vt de ea indicati delicti vehemens sit opinio. Quintò,

Quintò, denunciator seu inculpator indicationi suæ inhæreat, & constans in eadem adserenda sit. Ex hoc capitulo colligimus 13
sex requisita, ad hoc vt nominatio consocij criminis fidem faci-
at. Primum est, vt nominatio illa facta sit in tortura, vers. ibi. *In*
der Marter. Ratio est, quia talis socius nominans alium conso- 14
cium iam est infamis propter delicti confessionem à se factam,
sed infamis contra aliquem non auditur sine tortura, c. Illi, qui, 15
5. q. 5. Menochius nu. 50. Mascardus nu. 38. allegatis locis. Secun- 16
dum requisitum est, quòd Veneficæ vel rei non debeant inter-
rogari à iudice de socijs particulariter in specie seu de indiui-
duo, de Caio vel Sempronio, sed generaliter, qui fuerunt eius
socij in delicto. Textus hic in verbis: *Vnd also auff die Perso-*
sonen nicht gefragt / sondern daß er in einer Gemein gefragt. Ea
est ratio, quia si indiuiduo fieret interrogatio esset potius quæ-
dam suggestio. Antonius Gomezus variarum resolutionum
Tom. 3. cap. 11. num. 17. VVesenbecius de quæst. num. 11. vbi ait:
Itaq; videre quotidie licet, fures ac latrones, decreta his quæsti-
one, etsi non principaliter, tamen secundariò, & per conse-
quentiam de complicibus socijsq; interrogari. Tertium re- 17
quisitum est, vt inculpator accuratè cum omnibus circumstan-
tijs interrogetur, quo in loco, quo tempore, consocius sibi ad-
fuerit, quos consocios secum habuerit. vers. sic. *Zum Andern ge-*
büret sich / daß der Besager gefragt werde / wie / wo vnd wenn
shme der Besagte geholffen. In his omnibus sagaci coniectura
opus est, ac circumstantiæ omnes ac singulæ diligenter expen-
dendæ, ex quibus signa sumuntur & indicia. Sunt autem, vt
summatim dicam, circumstantiæ, quis, quid, vbi, quibus auxi-
lijs, cur, quomodo, quando. Commemorantur & aliæ à Placeni-
tino: Persona, locus, tempus, qualitas: titulo septimo libelli sui
de accusationibus. Nam per signa his circumstantijs implicita
colligitur, nū quis torqueri iure possit ac debeat, nec ne: idq; fit
p locum, quem Rhetores comprehensionē vocant, vt videre est

- 18 apud Zasium in commentarijs Rhetoricis ad Heren. Requiritur enim vt socius nominando consocium dicat verisimilia, possibilis & vera, aliàs ei fides nulla adhibetur. Mascardus num. 45. & Menoch. num. 88. Quartum requisitum est, vt iudex inquirat, num habeat inimicitiam vel priuatam similitudinem cum delato, & an vltiõnis studio aliquem indicauerit ibi in verbis: *Ob der Sager in sonderer Feindschafft.* Si enim reus inquisitus esset inimicus consocij, tunc fidem nullam penitus faceret. Grammaticus conf. 38. num. 3. & Gigas in tractatu de crimin. læsæ maiest. cap. 7. num. 6. Quintum requisitum est, vt iudex inquirat, num delata Venefica fuerit suspecta & diffamata de crimine Veneficij à vicinis & fide dignis viris. *verf. Vnd in solchen ist sonderlich auch ein Auffsehens zu haben / vnd zu erfahren den guten oder bösen Standt / vnd Leumuth des Besagten / vnd was Gemeinschaft oder Gesellschaft er mit dem Besager gehabt habe.* Sextum requisitum est, vt Venefica constanter in sua assertionem permaneat. *verf. Auff der Besagung beständig bleib.* Nam perseuerari in confessione opus est, vt necessaria fiat probatio.
- 22 Ad hæc requisita D d. addunt adhuc vnum, quòd nimirum, qui nominat consocium criminis, iurare debeat se vera fateri & nominare. Ita scripsit Marsilius in Pract. crimin. §. diligenter num. 62. & multis sequentibus, quo loci ait, hoc esse valdè singulare, & se aliàs obtinuisse. Concordat text. d. c. *verf. Zum Sechsten ibi. Vn seinem Ende behewret.* His requisitis concurrentibus, nominatio consocij criminis non solùm indicium facit ad inquisitionem, sed etiam ad torturam, non solùm in criminibus
- 23 exceptis, sed etiam non exceptis. Porro notandum quando Veneficæ in mutuis delationibus discordant, tunc poterit ambas de discordantijs primò separatim, mox coniunctim interrogare. Et si eas in subdolis commentis siue fictionibus persistere comperiat, neq; vllis alijs modis veritatem indagare potest, mandat simul vtramq; alterius in conspectu mutuò torqueri (quod

(quod nos recepto magis quàm Latino vocabulo confrontati: 24
 onem nominamus quâsi fronte ad frontem) similem quoq;
 confrontationem exercet iudex quoties duo testes in materia
 criminali disconueniunt, ita vt alter suspectum accuset, alter ex-
 cuset, Iodocus Damhouderius in Pract. crimin. ca. 47. Pro con- 25
 clusione notabitur quòd Veneficæ depositio supplicij tempore,
Wenn die Zauberin auff die Besagung bestirbt / neminem oner-
 rat textus elegans in l. 3. §. 1. D. ad S. C. Sylleia. Vbi si quis mori-
 ens dixisset à seruo vim mortis illatam esse sibi, dicendum est,
 non esse credendum Domino, si moriens hoc dixit, nisi potuerit
 & probari. Nec obstat si obijceretur: tamen qui sunt mori- 26
 bundi dicunt veritatem: nam responderetur sæpè etiam mori-
 bundos esse mendaces Sichardus in l. Auth. Sed nouo iure l. 3.
 C. de seruis fugiti. num. 15. Neq; enim omnis moriens est Ioan- 26
 nes Euangelista secundum tritum apud Iureconsultos prouer-
 bium. Sic Nero intimos & familiares quosq; curauit interfici 27
 ex sermone morientium, qui tamen nihil aliud inter morien-
 dum spectabant, quàm vt de aduersarijs vltionem sumerent.
 Disputant Dd. vtrum hæc depositio indicium faciat ad inquisi-
 tionem vel ad torturam. Antonius Gomezius variarum reso-
 lutionum Tom. 3. cap. 13. num. 17. existimat non esse sufficiens
 indicium ad torturam, verba eius sunt: Et hoc procedit, vt ha- 28
 beat locum, etiam si defunctus à quo emanat confessio, sit bo-
 næ opinionis & famæ, & ille contra quem fit confessio sit vilif-
 simus & infamis, vt seruus, vt aperte patet & probatur ex allega-
 ta l. 3. Item etiam in tantum hoc est verum, vt talis confessio de-
 functi non sit sufficiens indicium ad torturam. In eadem quoq; 29
 sententia est Ioachimus à Beust præceptor meus super l. admo-
 nendi, de iureiurando, vbi sic scribit: Sola confessio moribundi
 non est sufficiens indicium ad torturam, etiam si *eu xapigla*, vel
 etiam iuramento suam confessionem confirmauerit. Quia est
 testis in propria causa, & quidem inimicus & vnicus, & facile
 potest

potest errare, præcipuè quando in rixa aliquid perpetratum est. Vnde opinio Hippol. de Marf. quod scilicet confessio vulnerati faciat indicium ad torturam, si talis in mortis articulo sit in plenitudine sui intellectus, & homo bonæ conditionis, vitæ & famæ, & tale delictum non possit per alios probari, vt per eum in §. Pract. crim. §. diligenter num. 131. hodiè reprobatur, vt multis argumentis ostendit Blanc. in repetit. l. fin. n. 393. cum seq. D. de quæst. Iulius Clarus q. 21. n. 14. concludit. Depositionem hanc nec ad capturam, nec ad torturam sufficere, sed solummodò ad inquisitionem. Quanquam & hoc controuertitur. Emanuel Suarez in litera A. nu. 278. In hac opinionum diuersitate ego existimo depositionem Veneticæ vel rei resipiscentis, supplicij tempore, concurrentibus alijs adminiculis fidem facere, non solum ad inquisitionem, sed etiam ad torturam, ne dicamus, resipiscentem in memorem esse æternæ salutis. c. 25. *Von gemeinen Argwohnen vnd Anzeigungen/ etc. vers. Zum Sechsten/ so ein Verleser oder Beschädigter auß etlichen Ursachen jemandt der Missethat selbst zeihet/ darauß stirbt.* Iosephus Mascardus de probatio. volu. 1. conclus. 144. nu. 3. Iacobus Menochius de præsumptio. lib. 1. quæst. 89. Quando verò indicia alia non adsunt, sed sola morientis resipiscentis assertio, tunc existimo depositionem illam indicium tantum esse ad inquirendum. Si verò mortem obstinatus oppetat, vt multi faciunt, ab auditione verbi Dei abhorrentes, tunc statuo illius dicto minimè adhaerendum, sed omninò reiiciendum esse. Sed obstat supradictis Carolina Constitutio 21. vbi expressè prohibetur, ne aliquis ex denunciatione Maleficorum & Magorum capiatur & torqueatur: imò vt tales si quid præsumperint debitis pœnis subijciantur, statuitur. Respond eo. In hac constitutione Imperator loquitur de illis Magis & Ariolis, qui ad quæsitæ auctores furti, vel maleficorum indicant, vt ecce. Perdidit aliquis aureum anulum, vel alicui maleficio inficitur vacca, accedit is ariolum, ab
coq;

eoq; petit indicari sibi auctorem furti vel maleficij, idq; Ariolus facit. Iam quæritur. Vtrum ex tali denunciatione Magi, nominatus capi & torqueri possit, & respondet Imperator, quod non, quæ decisio iuri communi consona est l. 15. §. 13. D. de iniurijs. At in nostro casu longè diuersa est ratio. Veneficæ enim denunciant facta complicum in eodem loco & tempore, ybi simul sortilegium commiserunt, & hominibus ac pecoribus suis veneficijs damnum intulerunt.

CAPVT X.

DE CONFessione MAGORVM
VEL VENEFICARVM

in tortura.

Summæ.

1. Omnes illud antiquum obseruant, si fecisti, nega.
2. Reipublicæ interest, ne delicta maneant impunita.
3. Quando aliæ probationes desunt, tunc iudex legitimis precedentibus indicijs Veneficam torturam subijcere potest.
4. Quaestioni non semper nec tamen vnquam fides est adhibenda.
5. Historia de quorum sacrificio.
6. Verba Ciceronis.
7. Historia quæ in Archiepiscopa Bremensi accidit.
8. Historia quæ in ciuitate N. accidit.
9. Iudex ad torturam procedere non debet, nisi reus multis indicijs sit oneratus.
10. Indicium ad torturam sufficiens, quomodo Germanicè nominatur.
11. Iudices in dubijs peritiores consulere debent.

12. Con-